

LITTERATUR

PER DAHL & CARL-JOHAN LJUNGBERG:

NYTT OM LITTERATUR

Några tydliga trender syns knappast i höstens bokflod – snarare tycks varje förlag renodla sina teman. Kanske kan man säga att det är satsningar på "säkra kort" som gäller.

Samhällsdebatten präglas delvis av återblickande och omprövningar i krisens tecken. I *Åt var och en efter arbete* (Timbro, 200 s) gör t ex publicisten Knut Carlqvist (tidigare känd under pseudonymen Mac the finger) upp med den fackföreningsrörelse som förlorat sin roll, i sökandet efter privilegier. I samma omprövande sinnelag ger även Mats Svegfors ut *Vi dumma svenskar* (Timbro, ca 160 s), där han resonerar om samhällsmoderniseringens villkor. Omprövningen präglar också Lorentz Lyttkens djupt engagerade studie i värderingsförändringar *Mellan lust och nytta*, liksom debattantologin *Välfärdens brytpunkt* (båda från Akademeja). Förändringen blir även temat eller kontratemat i Jomas Anshelms *Modernisering och kulturarv*, en antologi från Symposion.

Samhällsdebatten och omprövningarna tar sig även skönlitterär form: t ex i Ulf Nilsons *Stasi* (Timbro), Wilhelm Agrells *Krivak 500* (Carlssons) och DN-medarbetaren Bobi Souranders *Vinnarna* (Natur och kultur) – den sistnämnda romanen om spelet inom DN:s väggar.

Utblickar och tillbakablickar möter man även i Svante Lundbergs *Sextio-åttor – studie av en politisk generation*, en serie intervjuer där personerna konfronterats med sitt förflutna. En egen *Resa till det förflutna* gör Gustaf von Platen i sin memoarbok (Fischer, 250 s).

Ut i världen! Fascinerande perspektiv bjuder Steven Kaplan och James Quirin i sina böcker *The Beta Israel i Ethiopia* och *The Evolution of the Ethiopian Jews* (New York Univ Press resp Univ of Pennsylvania Press). Etiopiens judars, falashas, rötter spåras tillbaka till sitt kristna ursprung! Svartare rötter spåras av Walter Oswalt i antologin *Den moderniserade högerradikalismen* som tar upp ett antal länder i Europa (Symposion).

Rysslandsvågen i bokfloden har synbarligen ebbat ut – några volymer

finner man dock, bl a stefan Hedlunds *Hur många Ryssland efter Sovjet?* (Fischer) och Staffan Skotts *Ett annat Moskva* där det förflutnas och nuets förvirring avtecknar sig (Bonniers). Ingen förvirring stör dock Edward E Ericsons viktiga bok *Solzjenitsyn and the modern world* (Regnery Gateway, 433 s). Författaren röjer i de groteska missförstånd som hopats kring Solsjentsyn och ger en fin bild av dennes tankevärld. Vill man anlägga det långa historiska perspektivet på landet finns *Ryssland och Europa*, av Per Arne Bodin och *Rusernas rike*, av Mats G Larsson (Natur och kultur resp Atlantis).

I samma serie som Bodins Rysslandsstudie har även de i stort sett enda nya Europaböckerna kommit: Carl Fredrik Hallencreutz *När Sverige blev europeiskt* (om vårt lands kristnande) och Bo Lindbergs *Europa och latinet*. Samma fjärrperspektiv återfinns också i Lars Hermodssons *Goterna – ett krigarfolk* (Atlantis).

Åtskilligt närmare oss ligger då stormaktstiden, som tas upp i flera böcker, bl a Gunda Magnussons *Magnus Gabriel* (Om M G De la Gardie, Timbro), Peter Englund *Ofredsår* (centrerad till Erik Dahlberg, Atlantis) och *Makt och vardag* redigerad av Stellan Dahlgren, Anders Florén och Åsa Karlsson (Atlantis). Till periodens slut förs vi av Oleg Grinevsky i *Före Poltava*, en studie i orsakerna till

kejsar Peters krigsförklaring mot Sverige (Wiken).

Marie-Christine Skuncke, Uppsala-forskare, väljer ett ämne ett sekel närmare oss i sin perspektivrika *Gustav III – det offentliga barnet*. Hennes bok visar övertygande hur fackkunnande, engagemang och begriplighet kan förenas utan problem. Via den läsvärda av handlingen *Baltzar von Platen, Tomas Telford och Göta kanal* närmar vi oss nutiden, för att sluta i Gerd Reimers' skildring *Lärdom och idyll – prästgården som bildningsmiljö* (Natur och kultur), Harald Norbelies *Gata upp och gata ned* om miljöer och profiler i Stockholm (Prisma) och Hans Söderbergs gotländska triangeldrama *Eugenilagender*, kretsande kring prinsessan Eugénie (Carlssons).

Någon speciell trend inom den idéhistoriska utgivningen är inte heller lätt att urskilja. Bland de tunga verken finns en Adam Smith-antologi *Den osynliga handen*, från ratio, den första fylliga översättningen ur *Wealth of Nations* på åttio år. Engelskt tema har även *Apologita pro via sua*, John Henry Newmans verk, på Artos, *Det rätta ansiktet*. CS Lewis roman om förlåtelsens mysterium (Libris), och Edmund Burkes för första gången till svenska översatta *Essä om det sublimes och det sköna* (Symposion). (Burke studeras även i Tom Furniss *Edmund Burkes' aestetick ideology*, Cambridge University Press.)

Mot bakgrunden av det viktorianska England utspelas också Ch Björks och I-K Erikssons *Sagan om Alice*, om matematikern Charles Dodgson, närmare känd under pseudonymen Lewis Caroll.

Till grannlandet Frankrike för oss Carl Rudbeck i sina essäer, utgivna under titeln *Rambo och Rimbaud* (Timbro), närmast i upplysningens anda. Att sagda upplysning över huvud taget funnits i Sverige ifrågasätter dock Tore Frängs-myra, i sin *Sökandet efter upplysningen* (Wiken). Tyskland får representeras av två stora genom Goethe och vetenskapen av Pehr Sällström (Carlssons och *Om Nietzsche – liv och tankesätt* av den fränt fredlige Carl-Göran Ekerwald (Ravén). Den internationella och tidlösa parnassen återfinns möjligen i *De lärda bibliotek*, med inledning av Stig Strömholm, essäer om de mest tummade litterära följeslagarna av ett antal upsaliensare (Atlantis).

Till sist det rent litterära: vi kan hälsa ännu en populärt hållen litterär tidskrift välkommen: *Parnass*, som ges ut av de litterära sällskapen kring klassiska författare, gemensamt. Första temanumret berör huvudsakligen Stagnelius. I övrigt präglas utgivningen onekligen av Almqvistjubiléet, bl a genom Bertil Rombergs biografi *Almqvist* (Ordfront) och Gidlunds förlags påbörjade utgivning av författarens samlade verk. Går vi framåt i tiden kan man plocka *Det andra ljuset* (Symposion), en återutgivning av ett antal Vilhelm Ekelund-essäer.

Från Finland kommer nyheten om en klassikerserie skapad av Svenska Litteratursällskapet. I serien skall bl a den åländska författarinnan Sally Salminen, Zacharias Topelius, kåsören Gus Eriksson och Rabbe Enckell ingå.

Låt oss till sist avsluta med superklassikern, genom essävolymen *Horace 2000*, till författarens 200-årsjubileum (Duckworths).